

gelegen, laat ons bontbeschilderde en met veel snijwerk versierde planken zien, die in hun vormen tot een zeer hoogen ouderdom terug te brengen zijn. Als een eigenaardige versiering moeten hier de uitgesneden en op spiralen zittende vogeltjes vermeld worden, welke met den wind meedraaien en die ik vervormd tot windvaantjes ook op vele zweedsche kerkhoven aantrof. Deze lijkplanken zijn over het algemeen minder goed verzorgd, dan die uit het Oberland, wat zijn oorzaak vindt in het feit, dat ze in den begrafenisstoet meegevoerd werden en men ze dus steeds vlug moest verwaardigen. Hier vinden wij een overgang tot de z.g. „Totenbretter”, ook „Rebretter” (m.h. rê, o.h.d. hrêolijk), Leichladen, Leichbretter geheeten en waaronder men verstaat de planken, waarop spoedig na het afsterven de doode gelegd wordt. Als aandelen worden ze voorzien van den naam van den afgestorvene, soms nog met een drietal kruisen versierd en zoo bewaard. Vooral vond men deze soort grafteekenen veel in Bohemen, en menig kerspel ging trotsch op rijkbeschilderde Rebretter. Vrij algemeen werden ze tegen schuren

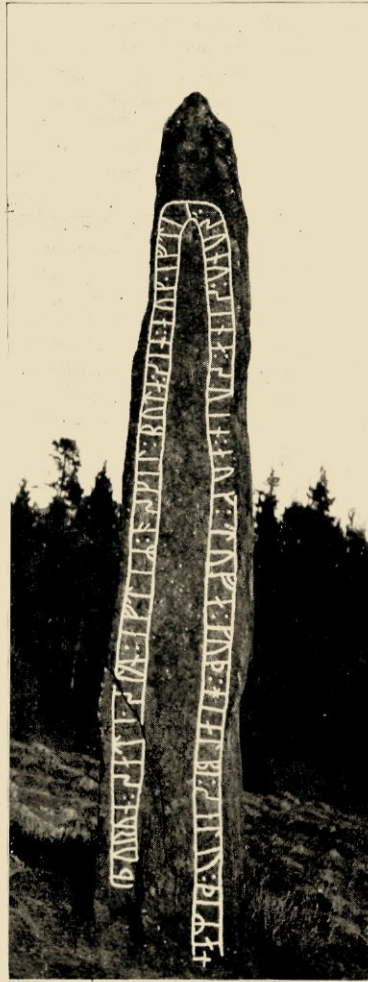
of tegen de veelvuldige veldkruisen geplaatst, terwijl de minder fraai bewerkte gebruikt werden als vlonders, voorwaar een eigenaardige manier om de afgestorvenen in eere te houden. In het Salzburger Flachgau is het een oude volksgewoonte, dat ieder, die zoo'n brugje betreedt een Onze Vader voor het zieleheil bidt van den doode, waarbij

men er angstvallig voor waakt niet op de ingesneden kruisjes te trappen, „da es den armen Seele weh thun würde”.

De geografische verbreiding reikt in het westen tot het Lechdal (Leermos), oostelijk tot Odenburg, zuidelijk tot over den Donau in den Pinzgau, en noordelijk tot in den Oberpfalz. Verder vindt men ze veelvuldig in het Bohemerwoud, waar ze voornamelijk opgesteld zijn langs den ook ten onzent bekenden „liekeweg”, waarlangs de „Bbegancnisse” ging en die tijdens het leven van den ter ziele gegane zijn kerkweg was.

Evenals ook op onze dorpsche doodenakkers vele eigenaardige opschriften gevonden worden als: „Alle vleesch is als gras, en zijn heerlijkheid slechts Grasbloemen, Anno 1542”, zoo wordt ook menig zelfs comisch klinkend rijm medegedeeld van de Totenbretter. Een ervan, ons door Ludwig Hörman medegedeeld, laten we hier volgen.

„Mein Kind, das war
ein Rosenknopf.
Wollt' eine Rose werden,
Da kam der Tod und
roch daran,
Da war's nicht mehr auf
Erden.”

RÛNESTEEN UIT VARNAMVO IN SMALAND.

Andere zeer bijzondere grafgedenkteekenen worden op het eiland Föhr aangetroffen. Daar is tot waarheid gekomen, dat „einem Gebeine ein Gebein als Monument gesetzt war”. Daar er op het eiland geen boomen groeiden, en de visschers van de walvischvangst vele kaken meebrachten, lag het voor de hand, dat deze daar evenals bij ons voor verschil-